

ОСНОВНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ХЛІБОПЕКАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

С.П. Дунда, к.е.н., Національний університет харчових технологій

Дослідження присвячено пошуку шляхів розвитку хлібопекарних підприємств з метою забезпечення їх ефективної діяльності та конкурентоспроможності.

Постановка проблеми. Умови діяльності сучасних підприємств характеризуються наявністю конкуренції, динамічністю кон'юнктури ринку, змінами у зовнішньому середовищі, глобалізаційними процесами, тому довгострокове функціонування підприємства можливе тільки за наявності його розвитку. Управління розвитком підприємств спрямовано на підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності, від рівня їх розвитку залежить процес виробництва матеріальних благ, задоволення потреб та життєвий рівень населення, економічна та екологічна безпека країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Управління підприємствами є предметом наукових досліджень українських та зарубіжних учених: Р. Акоффа, І. Ансоффа, О. Бутнік-Сіверського, В. Василенко, С. Гуткевич, О. Драган, П. Друкера, М. Коденської, Д. Крисанова, Т. Мостенської, М. Пархомець, Р. Петухова, Г. Підлісецького, Ю. Погорелова, В. Пономаренко, М. Портера, О. Раєвської, П. Саблука, А. Стрікланда, А. Томпсона, А. Тонких, Р. Фатхутдінова, І. Федулової, З. Шершньової та ін.

Поглиблене наукове дослідження з даної тематики пов'язане з визначенням основних шляхів розвитку підприємств хлібопекарної галузі.

Постановка завдання. Метою статті є визначення основних шляхів розвитку підприємств хлібопекарної галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. На розвиток підприємств впливають фактори як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, що пов'язано зі змінами об'єкта, тобто заміщенням існуючого потенціалу якісно новим станом. Проведені нами дослідження показали, що хлібопекарні підприємства мають наступні шляхи розвитку: саморозвиток; трансформація – реструктуризація; інноваційний розвиток. Шляхи розвитку лежать в основі стратегій, тому розглянемо сутність і значення їх для підприємств хлібопекарної галузі.

На підприємстві саморозвиток передбачається за рахунок власних ресурсів і може здійснюватись екстенсивним або інтенсивним шляхом. Екстенсивний тип розвитку передбачає збільшення обсягу реалізації продукції та зростання фінансових результатів за рахунок розширення поля діяльності, тобто додаткового залучення в процес виробництва засобів і предметів праці, робочої сили, об'єктів виробничої сфери. При екстенсивному розвитку підприємство збільшує обсяги виробництва продукції лише за рахунок залучення та використання додаткових ресурсів. Для визначення екстенсивності розвитку потрібні

кількісні показники використання ресурсів: чисельність працівників, величина основних засобів, обсяг авансованих оборотних засобів. Інтенсивний тип економічного розвитку характеризується приростом за рахунок якісного оновлення засобів праці, впровадження нових ефективних технологій, тобто інноваційними процесами, тому розвиток підприємств відбувається за рахунок зростання ресурсовіддачі на основі інвестиційно-інноваційної діяльності та сприяє поліпшенню організації виробництва та праці.

Розвиток підприємств на основі їх трансформації або реструктуризації сприяє вирішенню проблем конкурентоспроможності й має особливе соціальне значення. Це здійснюється з метою оптимального розподілу й використання матеріальних, фінансових, трудових, технологічних ресурсів та основних засобів, що полягає у створенні ефективно працюючої організації на основі розділення, з'єднання, ліквідації функціонуючих і організації нових структурних підрозділів, приєднання до підприємства інших підприємств, придбання визначальної частки в статутному капіталі або акцій сторонніх організацій, як результат – створення конкурентоспроможних підприємств і зміна стратегії на ринку через запровадження жорстких бюджетних обмежень, властивих ринковій економіці. Реструктуризація на хлібопекарних підприємствах відбувається у таких формах, як реструктуризація виробництва, реструктуризація активів, фінансова реструктуризація, корпоративна реструктуризація або реорганізація.

Реструктуризацію підприємства відповідно до положень закону [1] визначаємо як здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зміну форм власності, управління, організаційно-правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва та задоволенню вимог кредиторів.

Передбачаються зміни специфічних функцій управління з метою залучення прогресивних форм та методів управління; зміни асортименту продукції та підвищення її якості; вивчення ринку споживачів; зменшення виробничих витрат; підвищення рентабельності виробництва.

При здійсненні реструктуризації активів підприємств хлібопекарної галузі можуть реалізувати частину основних засобів, в тому числі обладнання, що не використовується; оборотних засобів, таких як запаси сировини, матеріалів й окремі підрозділи підприємства; запровадити зворотний лізинг; рефінансувати дебіторську заборгованість.

Аналіз виявив причини, що спонукають хлібопекарні підприємства до реорганізації поглинанням, приєднанням чи злиттям з іншим хлібопекарним підприємством: отримання ефекту синергізму завдяки економії на витратах відбувається внаслідок зростання масштабів

виробництва; економія фінансових ресурсів; посилення влади на ринку; залучення надійного постачальника виробничих ресурсів; податкові переваги при об'єднанні зі збитковим підприємством; передача технологічних і управлінських знань та навичок; диверсифікація активів та діяльності з метою зменшення ризиків; збереження контролю над власним підприємством та тими підприємствами, які воно поглинуло, з якими злилось або які приєднало.

Для підвищення ефективності діяльності хлібопекарних підприємств необхідна реорганізація підприємств, заміна і модернізація його технологічного устаткування.

Стійкий розвиток підприємства нерозривно пов'язаний з інноваційною діяльністю – комплексною категорією, яка поєднує в собі внутрішній потенціал підприємства та його інноваційну активність. Інноваційний розвиток визначає не тільки потенційні можливості системи, але і ступінь впровадження нових технологій. Основне призначення інноваційного розвитку полягає в тому, щоб сприяти економічному зростанню підприємства на основі розробки і реалізації нових або поліпшуючих технологій.

Отже, одним із шляхів розвитку підприємства є підвищення конкурентоспроможності за допомогою впровадження інновацій в його діяльність [2; 3; 4; 5; 6]. У процесі інноваційної діяльності підприємство отримує інноваційний ефект – перспективну перевагу, яка здатна забезпечити оптимізацію його розвитку й поява якої пов'язана з послідовним процесом розробки, створення та реалізації певного виду інноваційного продукту, що залежно від цього сприятиме визначенню певних особливостей конкретного типу переваг, що забезпечується на макро- та ЗрограммЗі економічного середовища. Виділяють економічний, науково-технічний, соціальний, фінансовий, маркетинговий, ресурсний, екологічний, регіональний та етнічно-культурний види ефектів інноваційної діяльності підприємства [7, с. 150-151]. Вплив кожного з видів ефектів на діяльність підприємства узагальнено в табл 1.

Аналіз показав, що існує тісний взаємозв'язок та взаємовплив між елементами інноваційного процесу та результатами діяльності підприємства: реалізація інноваційного продукту створює певні види інноваційного ефекту. Для розвитку виробництва й впровадження сучасних технологій необхідні інвестиції. Як зазначає [2, с. 18], інновації нерозривно пов'язані з інвестиціями як одна з їх форм. Інноваційною формою інвестицій є вкладення в нематеріальні активи, що забезпечують втілення науково-технічних нововведень та успішну протидію конкурентам на товарних ринках. Інноваційні інвестиції – одна з форм реального інвестування, яке може підвищити результативність інвестиційної діяльності.

Таблиця 1

Прояви видів інноваційного ефекту в діяльності підприємства

Вид інноваційного ефекту	Прояв
Економічний	Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу Скорочення терміну окупності інвестицій Зростання ефективності використання виробничих потужностей Збільшення обсягів продажу Прибуток від ліцензійної діяльності та впровадження винаходів
Науково-технологічний	Підвищення конкурентоспроможності підприємства Зростання рівня організації виробництва та праці Підвищення коефіцієнта автоматизації виробництва Зростання питомої ваги інформаційних технологій та прогресивних технологічних процесів Кількість зареєстрованих авторських свідоцтв
Соціальний	Зростання рівня заробітної плати працівників Підвищення рівня безпеки працівників Підвищення рівня задоволення соціальних і духовних потреб Підвищення кваліфікації працівників Покращення умов праці та відпочинку Збільшення тривалості життя працівників та членів їх сімей
Фінансовий	Економія коштів підприємства за рахунок сукупності податкових та іншого виду пільг Зростання розміру фінансового результату від інноваційної діяльності підприємства Збільшення прибутку підприємства
Маркетинговий	Скорочення часу виходу товару на ринок
Ресурсний	Актуальний для підприємств, де проблематично або неможливо відтворити ресурси, необхідні для їх ефективної діяльності. Підвищення ефективності використання матеріально-технічних та фінансових ресурсів
Екологічний	Зменшення розмірів штрафів за порушення екологічного законодавства Зниження відходів виробництва Зменшення викидів шкідливих речовин в атмосферу, ґрунт, воду Покращення ергономічності виробничого процесу (зниження рівня шуму, вібрації)
Регіональний	Зростання кількості робочих місць у регіоні Поліпшення забезпеченості регіону ресурсами, споживчими товарами
Етнічно-культурний	Адаптація населення до розвитку стрімких змін, пов'язаних з інноваціями

Джерело: складено на основі [7; 8; 9; 10]

Основною метою управління інвестиційною діяльністю є забезпечення найбільш ефективних шляхів реалізації інвестиційної стратегії підприємства на окремих етапах його розвитку. В процесі реалізації цієї мети інвестиційна діяльність спрямовується на розв'язання наступних завдань розвитку підприємства:

- 1) забезпечення формування необхідних обсягів та оптимальної структури інвестиційних ресурсів з урахуванням перспективних потреб;
- 2) забезпечення мінімізації інвестиційних ризиків за необхідного рівня дохідності інвестицій;
- 3) забезпечення високих темпів розвитку підприємства;
- 4) підтримання фінансової стійкості та платоспроможності підприємства у процесі здійснення інвестиційної діяльності;
- 5) забезпечення максимізації чистого прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства від інвестиційної діяльності;
- 6) пошук шляхів прискорення реалізації інвестиційних 5рограмм і проектів підприємства;
- 7) забезпечення оптимальної ліквідності інвестицій та можливостей швидкого реінвестування капіталу [11, с. 159].

Наведені завдання вирішуються за допомогою використання інформаційних технологій, що дозволяють скоротити час розробки нової продукції, ефективно організувати процес виробництва та праці.

Інноваційно-інвестиційна діяльність спрямована на пошук та ефективне використання фінансових ресурсів для втілення науково-технічних ідей у споживчі цінності. Інноваційна продукція розширює ринкові можливості підприємства, а процесні інновації сприяють якісному оновленню їх виробничих систем, що позначаються на їх здатності створювати продукцію із вищою споживчою цінністю. Тим самим забезпечується інноваційний розвиток підприємства [5, с.129].

Вирішення проблеми інноваційного розвитку підприємств хлібопекарної галузі пов'язано з питаннями їх ефективного функціонування як суб'єктів ринку [12]. Для забезпечення конкурентоспроможного рівня підприємств потрібно постійно удосконалювати їх техніко-технологічну основу. У «Державній програмі економічного і соціального розвитку України на 2012 рік та основних напрямках розвитку на 2013 і 2014 роки» зазначена необхідність модернізації потужностей підприємств з переробки сільськогосподарської продукції та виробництва харчових продуктів, збільшення обсягів випуску високотехнологічної та конкурентоспроможної продукції [13, с. 28]. Для цього слід залучати інноваційно-інвестиційні ресурси, джерелом яких можуть бути власні ресурси, залучені кошти, кредитні ресурси, позикові кошти, іноземні інвестиції, капітал інших підприємств.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Інноваційна діяльність є однією з найголовніших умов підвищення рівня ефективності діяльності підприємств, вона пов'язана з використанням наукових досліджень і

розробок, науково-технічних досягнень як вітчизняних, так і закордонних вчених, які пропонують нові високоінтелектуальні технології. Інтенсивний шлях розвитку хлібопекарних підприємств на основі застосування інновацій буде сприяти найкращим перспективам для їх розвитку.

Проведене дослідження діяльності підприємств хлібопекарної галузі доводить необхідність певних перетворень:

- по-перше, вдосконалення системи виробництва для зниження витрат виробництва та собівартості, підвищення якості продукції;
- по-друге, створення системи ефективної підготовки висококваліфікованих кадрів;
- по-третє, підвищення ефективності управління підприємствами.

Список використаної літератури

1. Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" від 14.05.1992 р. N 2343-XII [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2343-12>
2. Гуткевич С. А. Управление инвестиционным процессом в аграрной сфере / С. А. Гуткевич. – К. : ИАЭ УААН, 2000. – 267 с.
3. Економіко-правові теоретичні та практичні аспекти переходу економіки України на інноваційну модель розвитку : [монографія] / О. П. Орлюк, О. Б. Бутнік-Сіверський, Н. М. Мироненко та ін. – К.: ТОВ «Лазуріт-Поліграф», 2010. – 416 с.
4. Сахно Є. Ю. Системні аспекти управління інноваційно-інвестиційними проектами стратегічного розвитку підприємства : [монографія] / Є. Ю. Сахно, М. С. Дорош, А. В. Ребенко. — Чернівці : ЧДІЕУ, 2008. — 260 с.
5. Стадник В. В. Проблеми управління інвестиційним забезпеченням інноваційного розвитку вітчизняних виробничих підприємств / В. В. Стадник, В. М. Йохна, Т. В. Михальчик // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2. – Т. 1 – С. 128 – 132.
6. Федулова І.В. Передумови інноваційного розвитку промислових підприємств України : [монографія] / І. В. Федулова. – К. : НУХТ, 2009. – 272 с.
7. Скалюк Р. В. Ефекти та ефективність інноваційної діяльності промислових підприємств / Р.В. Скалюк, О.В. Декалюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 1. – С. 149 – 154.
8. Даулинг Г. Репутация фирмы : создание, управление и оценка эффективности / Г. Даулинг ; [пер. с англ. А. В. Кузнецова]. – М. : Консалтинговая группа «ИМИДЖ-Контакт» ; ИНФРА-М, 2003. – 368 с.

9. Моральний вимір економіки : соціальна відповідальність бізнесу та економічна ефективність : [монографія] / за ред. Г.Ф. Хоружия. — К. : УБС НБУ, 2009. — 255 с.

10. Тимошенко И. И. Мотивация личности и человеческих ресурсов / И. И. Тимошенко, А. С. Соснин. — К. : Изд-во Европ. ун-та, 2002. — 576 с.

11. Череп А. В. Інвестиційно-інноваційна діяльність як фактор ефективного розвитку підприємства / А. В. Череп, А. М. Ясир // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. — 2009. - № 1. — С. 159 – 161.

12. Галузева програма розвитку хлібопекарної галузі на період до 2015 року. Наказ Міністерства аграрної політики України № 164 від 20.03.2008 р. [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://www.minagro.gov.ua/page/?8010>

13. Джаин И. О. Оценка трудового потенциала : [монография] / И. О. Джаин. — Сумы : ИТД «Университетская книга», 2002. — 250 с.

Исследование посвящено поиску путей развития хлебопекарных предприятий с целью обеспечения их эффективной деятельности и конкурентоспособности.

The research is devoted to finding ways of bakeries in order to ensure their effective functioning and competitiveness.